

- **Zdolność prawna** – oznacza możliwość bycia podmiotem prawa i obowiązków w stosunku cywilnoprawnym. W stosunku do osób fizycznych nie można jej pozbawić ani ograniczyć.
- **Zdolność do czynności prawnych** – oznacza możliwość dokonywania czynności prawnych przez własne działanie podmiotu prawa.
- ❖ **Osoba fizyczna** – jest to każdy człowiek od chwili urodzenia do śmierci. Osoby fizyczne posiadają zawsze zdolność prawną.

Osoby fizyczne mają zdolność prawną od chwili urodzenia do śmierci; jeśli z powodu braku zwłok nie można ustalić śmierci człowieka, czyni się to z wykorzystaniem dwóch instytucji: sądowego stwierdzenia zgonu, jeśli jest on niewątpliwy, oraz uznania za zmarłego wobec osoby zaginionej.

Do 13 roku życia nie ma się w ogóle zdolności do czynności prawnych. 13-18 -> ograniczona zdolność do czynności prawnych wobec osób fiz. i osób ubezwłasnowolnionych częściowo.

Osoba fizyczna o ograniczonej zdolności do czynności prawnych – może dokonywać czynności, które nie powodują zaciągnięcia zobowiązania lub rozporządzenia prawem

- może zawierać umowy w drobnych bieżących sprawach życia codziennego
- samodzielnie rozporządzać swoim dorobkiem, chyba, że sąd opiekuńczy inaczej postanowi
- dysponować przedmiotami majątkowymi, oddanymi mu przez przedstawiciela ustawowego (z reguły rodziców) do swobodnego użytku

- ❖ **Osoba prawna** – to jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną i są wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego. W szczególności osobą prawną jest Skarb Państwa. Osoby prawne uzyskują zdolność prawną wraz ze swoim powstaniem i tracą wraz z rozwiązaniem, likwidacją. Osoby prawne mają zawsze pełną zdolność do czynności prawnych.

Sposoby powstawania osób prawnych:

- 1) *Aktów organów państwa* (osobowość prawną jest nadawana poprzez ustawy, akty lub tzw. akty erekcyjne (akt o utworzeniu) i wpis do KRS) np. państwowe szkoły wyższe, Agencja Nieruchomości Rolnych, banki państwowe, gminy, powiaty
- 2) *Tradycyjny lub koncesyjny* (zezwolenie organu wskazanego w ustawie, aby można utworzyć daną osobę prawną) np. banki niepaństwowe, zakłady ubezpieczeń
- 3) *Normatywny* (jeżeli ustawa określa przesłanki utworzenia danej osoby prawnej i nie wymaga żadnych dodatkowych warunków, to wskazane w niej osoby (organy) składają wniosek do organu rejestrowego, wykazując spełnianie warunków prawnych.) np. kapitałowe spółki handlowe, spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia

„Składniki” osoby prawnej:

- 1) Akt erekcyjny
- 2) Majątek
- 3) Organy (są to zawsze osoby fiz. z co najmniej ograniczoną zdolnością do czynności prawnych)
- 4) Osobowość prawna (zdolność osób prawnych do bycia podmiotem praw i obowiązków oraz do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych – bez niej osoba prawna przestaje istnieć)

- **Podział osób prawnych:**

a) publiczne (państwowe i komunalne (samorządowe))

Państwowe – jednostki organizacyjne wyposażone w osobowość prawną, które w całości stanowią własność państwa: Skarb Państwa, przedsiębiorstwa państwowe, państwowe uczelnie wyższe, NBP itp.

Samorządowe – gmina, powiat, województwo, spółki handlowe (tworzone w całości z mienia komunalnego) – uzyskują osobowość prawną z mocy prawa, na podstawie aktu erekcyjnego

b) *Prywatne* - Są to jednostki organizacyjne, wyposażone w osobowość prawną przez odpowiednie przepisy, ale stanowiące własność osób fizycznych, spółdzielni, stowarzyszeń, związków zawodowych, fundacji, kościołów i związków wyznaniowych

Zazwyczaj dzieli się je ze względu na cel działalności:

- 1) zaspokajanie potrzeb lub interesów gospodarczych
- 2) zrealizowanie przeznaczenia mienia (przy fundacjach)

c) *Ułomne osoby prawne* - posiadają: wyodrębnienie organizacyjne, majątek i strukturę. Jeżeli takim podmiotom przepisy nadają zdolność prawną, to nazywa się je ułomnymi osobami prawnymi. Wobec nich stosuje się przepisy o osobach prawnych. Np. spółki handlowe, kapitałowe w organizacji, wspólnoty mieszkaniowe

Ułomną osobą prawną **nie jest spółka cywilna**, będąca umową. Podmiotem prawa są jej wspólnicy, a nie ta spółka.

➤ **Przedstawicielstwo** – polega na działaniu w imieniu i ze skutkiem dla reprezentowanego, aby go udzielić trzeba mieć przynajmniej ograniczoną zdolność do czynności prawnych.

Rodzaje przedstawicielstwa ze względu na *umocowanie*:

- a) Przedstawicielstwo ustawowe – wynika z ustawy np. rodzice, wspólnicy spółki cywilnej
- b) Pełnomocnictwo – oświadczenie reprezentowanego

Udzielenie pełnomocnictwa – jednostronna czynność prawna reprezentowanego, jego oświadczenie

Domniemanie pełnomocnictwa – reprezentowany toleruje przez dłuższy czas występowanie danej osoby w jego imieniu

- **Rodzaje pełnomocnictwa:**

- 1) Ogólne - obejmuje umocowanie tylko do czynności zwykłego zarządu, a więc czynności, które, jak się przyjmuje, są instrumentalnie potrzebne dla zgodnego z zasadami prawidłowej gospodarki wykonywania praw majątkowych mocodawcy. Wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności
- 2) Rodzajowe - do czynności określonego rodzaju
- 3) Szczegółowe - do dokonywania określonej czynności

2 i 3 - zachowanie takiej formy, jaka jest wymagana do ważności czynności prawnej, której ma dokonać pełnomocnik

Pełnomocnictwo łączne – ustanowienie kilku pełnomocników z takim samym zakresem umocowania – każdy może działać samodzielnie. Jeśli wynika z treści pełnomocnictwa, wtedy dokonanie czynności prawnej będzie można przyjąć, gdy wszyscy pełnomocnicy złożą oświadczenie woli.

Substytucja pełnomocnictwa – pełnomocnik może to uczynić tylko wtedy, kiedy jest do tego umocowany np. z treści pełnomocnictwa głównego, ustawy, stosunku prawnego

„Pełnomocnik drugą stroną” – będzie to miało miejsce zarówno wtedy, kiedy pełnomocnik z jednej strony składa oświadczenie woli w imieniu reprezentowanego, a z drugiej strony działa w imieniu własnym, jak i wtedy, kiedy reprezentuje obie strony

Posłaniec – przynosi do adresata gotowe już oświadczenie woli innej osoby

Zastępca pośredni – dokonuje czynności prawnej, co prawda na rachunek innej osoby, ale w imieniu własnym np. agent, komisant

Rzekomy pełnomocnik – dokonuje czynności prawnych w cudzym imieniu, nie mając w ogóle umocowania albo przekraczając jego granice – czynność jest na ogół nieważna.

• **Wygaśnięcie pełnomocnictwa:**

- upływ czasu
- wygaśnięcie stosunku prawnego, będącego podstawą pełnomocnictwa, np. rozwiązanie umowy o pracę z pełnomocnikiem
- dokonanie czynności prawnej
- zrzeczenie się pełnomocnictwa przez pełnomocnika
- utrata osobowości prawnej przez osobę prawną, będącą mocodawcą lub pełnomocnikiem
- odwołanie pełnomocnika
- śmierć pełnomocnika lub mocodawcy

➤ **Prokura** – prokurą może się posługiwać tylko przedsiębiorca podlegający obowiązkowi wpisu do KRS, a zakres umocowania prokurenta jest określony w ustawie. Prokura obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Udzielenie prokury następuje przez pisemne oświadczenie przedsiębiorcy, podlega ono wpisowi do rejestru przedsiębiorców w KRS. Nie można ustanowić prokury substytucyjnej. Prokurent może ustanowić pełnomocnika do poszczególnej czynności lub pewnego rodzaju czynności. Nie może jednak ustanowić pełnomocnika ogólnego.

➤ **Rodzaje prokury:**

- a) Samodzielna
- b) Łączna – prokura jest udzielona kilku osobom łącznie lub oddzielnie
- c) Oddziałowa – ograniczona do zakresu spraw wpisanych do rejestru oddziału przedsiębiorstwa

➤ **Wygaśnięcie prokury:**

- odwołanie prokury
 - wykreślenie przedsiębiorcy z rejestru
 - ogłoszenie upadłości
 - otwarcie likwidacji
 - przekształcenie przedsiębiorcy
 - śmierć prokurenta
- Nie należą do nich śmierć przedsiębiorcy ani utrata przez niego zdolności do czynności prawnych. Wygaśnięcie prokury spowoduje jej zrzeczenie się.

➤ **Czynność prawna** – jest zdarzeniem prawnym, przez które przejawia się zasada autonomii woli stron i swobody kształtowania własnej sytuacji prawnej. Jest działaniem ludzkim wywołującym

skutki prawne, które prawo przedmiotowe uważa za zamierzone przez strony składające oświadczenie woli.

- **Oświadczenie woli** – przejaw woli ludzkiej zmierzający do wywołania określonych, zamierzonych skutków prawnych.

Oświadczenie woli powinno być swobodne, zrozumiałe i złożone z poważnym zamiarem wywołania skutków prawnych. Może być ono wyraźne lub dorozumiane, mieć postać słowną, pisemną, gestu i elektroniczną.

Złożenie oświadczenia woli – adresatem oświadczenia woli może być nieokreślony bliżej krąg osób, bądź określona osoba, np. druga strona umowy. Oświadczenie woli uznane jest za złożone innej osobie dopiero z chwilą, gdy doszło do danej osoby w taki sposób, że mogła się ona zapoznać z jego treścią.

- **Formy czynności prawnej:**

- a) Zwyczajna forma pisemna
- b) Forma pisemna z urzędowym poświadczeniem daty
- c) Forma pisemna z urzędowo poświadczonym podpisem
- d) Forma aktu notarialnego
- e) Także forma elektroniczna (potrzebny podpis elektroniczny)

- **Skutki niedochowania formy:**

- 1) Rygor nieważności (stosuje się tylko, gdy jest wyraźnie przewidziana w ustawie)
- 2) Rygor do celów dowodowych – polega na ograniczeniu możliwości korzystania z określonych dowodów, a mianowicie z przesłuchania stron i ze świadków, w razie sporu, co do okoliczności dokonania czynności prawnej
- 3) Rygor dla wywołania określonych skutków prawnych – pociągający za sobą nieosiągnięcie przez strony niektórych, bliżej określonych w ustawie skutków prawnych dokonanej czynności prawnej, np. co do umowy najmu lokalu, zawartej na czas dłuższy niż rok, będzie to uznanie jej za zawartą na czas nieoznaczony, jeśli strony nie zachowają formy pisemnej

- **Źródła wadliwości czynności prawnych:**

- 1) Związane z podmiotami czynności prawnych, a dotyczące w szczególności zdolności do czynności prawnych oraz prawnie doniosłych wad oświadczenia woli tj. *brak świadomości, pozorność, błąd, podstęp, groźba, wyzysk*.
- 2) Przyczyny tkwiące w czynności prawnej, polegające na sprzeczności czynności prawnej z ustawą lub zasadami współżycia społecznego albo wskazujące na zamiar obejścia prawa

- **Skutki wadliwości czynności prawnych:**

- A) *Nieważność bezwzględna* (czynność nie wywoła skutków zamierzonych przez strony)
- B) *Wzruszalność* (możliwość **unieważnienia** wadliwej czynności prawnej przez **określoną osobę**, a więc zdecydowania przez nią o utrzymaniu w mocy dokonanej już czynności lub o jej unieważnieniu) np. strona umowy zawartej w drodze przetargu, błędzący, wyzyskany
- C) *Bezskuteczność zawieszona* (**tymczasowe wstrzymanie skutków dokonanej czynności prawnej** aż do chwili wyrażenia na nią **zgody** (potwierdzenia) przez osobę trzecią np. przedstawiciela ustawowego lub reprezentowanego przez tzw. rzekomego pełnomocnika)
- D) *Bezskuteczność względna* (**powoduje nieskuteczność** wadliwej czynności prawnej **wobec określonej osoby**, przy jednoczesnym zachowaniu pełnej skuteczności **względem wszystkich pozostałych**)